

หลักการ
และ

อุดมการณ์

วิธีการสหกรณ์

CONTENTS

- 1 ความหมายของ “สหกรณ์”
- 2 ความหมายของ “คุณค่าของสหกรณ์”
- 3 ความหมายของ “อุดมการณ์สหกรณ์”
- 4 ความหมายของ “หลักการสหกรณ์”
- 7 หลักการที่ 1 การเป็นสมาชิกโดยสมัครใจ
และเปิดกว้าง

สารบัญ

- 10 หลักการที่ 2 การควบคุมโดยสมาชิก
ตามหลักประชาธิปไตย
- 12 หลักการที่ 3 การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ
ของสมาชิก
- 14 หลักการที่ 4 การปกครองตนเอง
และความเป็นอิสระ
- 16 หลักการที่ 5 การศึกษา พิธีกรรม
และศาสนนิก
- 21 หลักการที่ 6 การร่วมมือระหว่างสหกรณ์
- 24 หลักการที่ 7 การใช้อาหารต่อชุมชน
- 26 ความหมายของ “วิธีการสหกรณ์”

ความหมายของ

“สหกรณ์” (Cooperatives)

สหกรณ์ คือ “องค์การ
ของบรรดาบุคคล ซึ่ง
รวมกลุ่มกันโดย
สมัครใจในการ
ดำเนินวิสาหกิจที่
พวกเขาเป็น
เจ้าของร่วมกัน
และควบคุมตาม
หลักประชาธิปไตย
เพื่อสนองความต้องการ
(อันจำเป็น) และความหวัง
ร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม”

ความหมายของ

“คุณค่าของสหกรณ์”

(Cooperative Values)

“สหกรณ์อยู่บนพื้นฐานแห่งคุณค่าของการช่วยตนเอง ความรับผิดชอบ ต่อตนเอง ความ เป็นประชาธิปไตย ความเสมอภาค ความ เที่ยงธรรม และความ เป็นเอกภาพ สมาชิก สหกรณ์เชื่อมั่นในคุณค่าทาง จริยธรรมแห่งความสุจริต ความเปิดเผย ความ รับผิดชอบต่อสังคมและความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น โดยสืบทอดประเพณีปฏิบัติของผู้ริเริ่มการ สหกรณ์”

ความหมายของ

“อุดมการณ์สหกรณ์”

(Cooperative Ideology)

อุดมการณ์สหกรณ์ คือ ความเชื่อร่วมกัน
ที่ว่า การช่วยตนเองและการช่วยเหลือซึ่งกัน
และกัน ตามหลักการสหกรณ์
ซึ่งจะนำไปสู่การกินดี
อยู่ดี มีความเป็น
ธรรมและสันติสุข
ในสังคม

ความหมายของ

“หลักการสหกรณ์”

หลักการสหกรณ์ คือ “แนวทางที่สหกรณ์ยึดถือปฏิบัติเพื่อให้คุณค่าของสหกรณ์เกิดผลเป็นรูปธรรม” ซึ่งประกอบด้วยหลักการที่สำคัญรวม 7 ประการ กล่าวคือ

หลักการที่ 1

การเป็นสมาชิกโดยสมัครใจและเปิดกว้าง
(Voluntary and Open Membership)

หลักการที่ 2

การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย
(Democratic Member Control)

(Cooperative Principles)

หลักการที่ 3

การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของสมาชิก
(Member Economic Participation)

หลักการที่ 4

การปกครองตนเองและความเป็นอิสระ
(Autonomy and Independence)

หลักการที่ 5

การศึกษา ฝึกอบรม และสารสนเทศ
(Education, Training and Information)

หลักการที่ 6

การร่วมมือระหว่างสหกรณ์
(Cooperation among Cooperatives)

หลักการที่ 7

การเอื้ออาทรต่อชุมชน
(Concern for Community)

ทั้งนี้ ได้มีการยกประเด็นที่เป็นสาระ
สำคัญของแต่ละหลักการเพื่อสร้างความเข้าใจที่
ถูกต้องตรงกัน ดังนี้

หลักการที่ 1

การเป็นสมาชิกโดยสมัครใจและเปิดกว้าง

ข้อสังเกตที่สำคัญจากที่ประชุม

(1) พึงตระหนักว่าการเข้าและออกจาก
การเป็นสมาชิก จะต้องเป็นไปโดยความสมัครใจ
ของบุคคล (คำว่า “บุคคล”
หมายถึง ทั้งบุคคลธรรมดา
และนิติบุคคล) ไม่ใช่
ถูกชักจูง โน้มน้าว
ล่อลวง บังคับ ช่มชู้
จากผู้อื่น

(2) อย่างไรก็ดี การกำหนดคุณสมบัติสมาชิกของสหกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ได้บุคคลที่เข้ามาเป็นสมาชิกแล้วสามารถร่วมกันดำเนินกิจกรรมในสหกรณ์ได้ และไม่สร้างปัญหาความเดือดร้อนให้แก่เพื่อนสมาชิกและสหกรณ์ไม่ถือว่าขัดกับหลักการสหกรณ์ข้อนี้

(3) สมาชิกสมทบนั้น ควรมีแต่เฉพาะกรณีของสหกรณ์บางประเภทที่มีลักษณะพิเศษและจำเป็นเท่านั้น ไม่ควรให้มีในสหกรณ์ทั่วไปหรือทุกประเภท เพราะตามปกติสมาชิกสมทบมาจากบุคคลซึ่งขาดคุณสมบัติที่จะเป็นสมาชิกธรรมดา หากสหกรณ์ได้รับสมาชิกสมทบจำนวนมาก ก็อาจกระทบต่อการส่งเสริมผลประโยชน์ของสมาชิกธรรมดาได้ แม้จะกฎหมายจะได้ห้ามมิให้สมาชิกสมทบบมีสิทธิบางประการก็ตาม

หลักการที่ 2

การควบคุมโดยสมาชิก

ตามหลักประชาธิปไตย

ข้อสังเกตที่สำคัญจากที่ประชุม

พึงตระหนักว่าเป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคนที่จะต้องร่วมแรงกายใจ และสติปัญญาในการ

ดำเนินการและควบคุมดูแลการดำเนินงานของ
สหกรณ์ตามวิถีทางประชาธิปไตย เพื่อให้บรรลุ
วัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและ
ประสิทธิผล โดยผ่านช่องทางหรือองค์กรต่าง ๆ
เช่น คณะกรรมการดำเนินการ ผู้ตรวจสอบ
กิจการ และที่ประชุมใหญ่

หลักการที่ 3

การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของสมาชิก

ข้อสังเกตที่สำคัญจากที่ประชุม

(1) หลักการสหกรณ์ข้อนี้ มุ่งเน้นให้สมาชิกทุกคนพึงตระหนักว่าบทบาทที่สำคัญของตน คือ การที่ต้องเป็นทั้งเจ้าของ และลูกค้าในคนเดียวกัน (Co-owners customers) จึงต้องทำหน้าที่เป็นทั้งผู้สมทบทุน ผู้ควบคุม และผู้อุดหนุน หรือผู้ใช้บริการของสหกรณ์ มิใช่

เข้ามาเป็นสมาชิกเพียงเพื่อมุ่งหวังได้รับ
ประโยชน์จากสหกรณ์เท่านั้น

(2) ในการจัดสรรกำไรสุทธิเพื่อความ
เป็นธรรมแก่สมาชิก ส่วนหนึ่งต้องกันไว้เป็น
ทุนสำรอง ซึ่งจะนำไปแบ่งกันมิได้ แต่เป็นทุน
เพื่อพัฒนาสหกรณ์ของพวกเขาเองถือว่าเป็นทุน
ทางสังคม นอกนั้น อาจแบ่งเป็นเงินปันผลใน
อัตราจำกัด และเป็นเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนแห่ง
ธุรกิจ

หลักการที่ 4

การปกครองตนเองและความเป็นอิสระ

ข้อสังเกตที่สำคัญจากที่ประชุม

(1) สมาชิก กรรมการ และพนักงาน
สหกรณ์รวมทั้งหน่วยงานส่งเสริมสหกรณ์ต้อง
สำนึกและตระหนักอยู่เสมอว่าสหกรณ์เป็น

องค์การช่วยตนเอง และปกครองตนเอง เพราะฉะนั้นสหกรณ์ต้องเป็นอิสระในการตัดสินใจหรือทำสัญญาใด ๆ ตามเงื่อนไขที่สหกรณ์ยอมรับได้กับบุคคลภายนอกหรือรัฐบาล

(2) การรับความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากรัฐหรือบุคคลภายนอกไม่ขัดกับหลักความเป็นอิสระของสหกรณ์หากผู้ให้ความช่วยเหลือมุ่งหมายให้สหกรณ์ช่วยเหลือตนเองได้ และควบคุมตามหลักประชาธิปไตย รวมทั้งดำรงไว้ซึ่งความเป็นตัวของตัวเองของสหกรณ์

หลักการที่ 5

การศึกษา พักอบรม และสาธิตภาค

ข้อสังเกตที่สำคัญจากที่ประชุม

(1) หลักการข้อนี้เป็นจุดอ่อนของสหกรณ์ในประเทศไทยทุกระดับ ทั้งสหกรณ์ขั้นปฐมและสหกรณ์ขั้นสูง เพราะขาดแผนแม่บทในการพัฒนาการศึกษาทางสหกรณ์ให้เป็นบทบาท และความรับผิดชอบ

ของขบวนการสหกรณ์อย่างแท้จริง ทั้ง ๆ ที่ได้ริเริ่มให้จัดตั้งกองทุนสะสม จัดสหภาพสหกรณ์จากกำไรของสหกรณ์ มาตั้งแต่ พ.ศ. 2492 และแม้จะมีการจัดตั้งสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย และมีชุมนุมสหกรณ์ระดับชาติบ้างแล้ว ส่วนราชการที่ทำหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ ก็ยังคงดำเนินการให้การศึกษาและฝึกอบรมทาง

สหกรณ์ แทบจะเรียกได้ว่าซ้ำซ้อนกับขบวนการ
สหกรณ์โดยไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจนให้ขบวนการ
สหกรณ์สามารถรับผิดชอบให้การศึกษา และ
ฝึกอบรมทางสหกรณ์ได้ด้วยตนเองในที่สุด โดย
มีหน่วยงานของรัฐทำหน้าที่ให้การสนับสนุน
อย่างเพียงพอตามความจำเป็นและเน้นการฝึก
อบรมข้าราชการให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมี
ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(2) การศึกษาฝึกอบรมและสาร
สนเทศมีความมุ่งหมายและเน้นกลุ่มเป้าหมาย
ดังนี้

★ การศึกษามุ่งให้สมาชิกและ
บุคคลทั่วไป ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่จะเป็นสมาชิกใน
อนาคต มีความรู้ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับการ
สหกรณ์ รวมทั้งมีความสำนึก และตระหนักใน

สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก หรือให้เป็นผู้มีจิต
วิญญาณสหกรณ์

★ การฝึกอบรมมุ่งให้กรรมการ
ผู้จัดการ และพนักงานสหกรณ์มีความรู้ ความ
สามารถ และทักษะ รวมทั้งความรับผิดชอบใน
บทบาทหน้าที่ของตน

★ ส่วนสารสนเทศนั้นมุ่งให้บุคคล
ทุกกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเยาวชน
และผู้นำด้านความคิดเห็น เช่น ผู้นำชุมชน
นักหนังสือพิมพ์ นักเขียน ผู้นำองค์กรพัฒนา
ชุมชน ฯลฯ โดยเน้นการติดต่อสื่อสาร 2 ทาง

(3) หลักสูตรและเนื้อหาของการ
ให้การศึกษา อบรม ควร
ครอบคลุมทั้งด้าน
เศรษฐกิจ สังคม
การเมือง และ
วัฒนธรรม

หลักการที่ 6

การร่วมมือระหว่างสหกรณ์

ข้อสังเกตที่สำคัญจากที่ประชุม

(1) แท้จริงการร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์เป็นหลักการเดียวกันกับการร่วมมือระหว่างบุคคลธรรมดาในการจัดตั้งสหกรณ์นั่นเอง ซึ่งจะก่อให้เกิดการประหยัดด้วยขนาดมีอำนาจการต่อรองสูงขึ้น และนำไปสู่การรับใช้สมาชิกอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(2) การร่วมมือระหว่างสหกรณ์อาจทำได้ทั้งในแนวนอนและแนวตั้ง ในแนวนอน

สหกรณ์ทุกสหกรณ์ไม่ว่าประเภทเดียวกันหรือไม่ สามารถร่วมมือกันได้ในทุกระดับ เพื่อประโยชน์สูงสุดของสมาชิกและขบวนการสหกรณ์ ในแนวตั้งสหกรณ์ท้องถิ่น ประเภทเดียวกัน ควรรวมตัวกันทางธุรกิจเป็นชุมนุมสหกรณ์ระดับภูมิภาค หรือระดับประเทศและระดับระหว่างประเทศ และสหกรณ์ทุกประเภททุกระดับ ทุกสหกรณ์ควรรวมตัวกันเป็นองค์การสหกรณ์สูงสุด (Apex Organization) เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมด้านอุดมการณ์ การศึกษา การฝึกอบรม การส่งเสริมแนะนำ การกำกับดูแล การตรวจสอบ การวิจัย และการพัฒนา ฯลฯ

(3) วัตถุประสงค์สำคัญของการร่วมมือระหว่างสหกรณ์ คือ เพื่อให้สหกรณ์สามารถอำนวยความสะดวกทางเศรษฐกิจ และสังคมแก่สมาชิกอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และทำให้ขบวนการสหกรณ์เข้มแข็ง เพราะฉะนั้นสหกรณ์ท้องถิ่นแต่ละสหกรณ์ และสหกรณ์ชั้นสูงต้องเป็นสหกรณ์ที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนมีชีวิตรอด (Viable & Sustainable)

และร่วมมือกันในลักษณะของ “ระบบรวม” หรือ เป็นเอกภาพ

หลักการที่ 7

การเอื้ออาทรต่อบุคคล

ข้อสังเกตที่สำคัญจากที่ประชุม

(1) สหกรณ์เป็นองค์การทางเศรษฐกิจและสังคม และเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่สหกรณ์ตั้งอยู่ เพราะฉะนั้น การดำเนินงานของสหกรณ์ต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนนั้น ๆ ซึ่งหมายความว่า เป็นการพัฒนาที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ หรือเป็นการพัฒนาที่สนองความต้องการและความใฝ่ฝันของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำลายโอกาส ความสามารถ และอนาคตของคนรุ่นหลัง

(2) เนื่องจากสมาชิกสหกรณ์ก็เป็นสมาชิกของชุมชนนั่นเอง สหกรณ์จึงควรมีส่วนช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนนั้นแบบยั่งยืน

ความหมายของ

“วิธีการสหกรณ์”

(Cooperative Practices)

ที่ประชุมได้กำหนดนิยาม
คำว่า “วิธีการสหกรณ์”
ดังนี้

วิธีการสหกรณ์

คือ “การนำหลักการสหกรณ์

มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
และสังคม เพื่อประโยชน์ของมวลสมาชิกและ
ชุมชน โดยไม่ละเลยหลักการธุรกิจที่ดี”

ข้อสรุปจากการประชุมเชิงปฏิบัติการในเรื่อง
อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ เมื่อวันที่
4 กันยายน 2544 ณ ห้องประชุมกองฝึกอบรม
กรมส่งเสริมสหกรณ์ ถนนพิจัย กรุงเทพฯ

1. ความหมายของสหกรณ์ คุณค่า อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ ที่ปรากฏในเอกสารฉบับนี้ เป็นการถอดความจากแถลงการณ์ ว่าด้วยเอกลักษณ์ของสหกรณ์ (ซึ่งเป็นถ้อยแถลงขององค์การสัมพันธ์ภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ (ไอซีเอ) ในคราวประชุมสมัชชา ไอซีเอ ณ นครแมนเชสเตอร์ ประเทศอังกฤษ เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2538 ซึ่ง ไอซีเอ ได้ประกาศให้สหกรณ์ ในทุกประเทศทั่วโลกถือใช้คำนิยามดังกล่าวเป็นหลัก ในการส่งเสริมพัฒนาสหกรณ์ประกอบกับความคิดเห็น และข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าของ นายเชิญ บำรุงวงศ์ (อดีตอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์) เป็นหลัก

2. เจตนารมณ์ของการจัดทำเพื่อให้มีคำแปล ในเรื่องสหกรณ์ คุณค่า อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ ที่เป็นบรรทัดฐานกลางสำหรับบุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปประยุกต์ใช้ในการ ให้การศึกษาอบรมกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ อย่างเหมาะสม โดยไม่สูญเสียความหมายที่สมบูรณ์และถูกต้องในเรื่อง ดังกล่าว

ริเริ่มสร้างสรรค์
มุ่งมั่นพัฒนา

กพป.สทส. 5/2557

กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

โทรศัพท์ 0 2241 5883

กรมส่งเสริมสหกรณ์

www.cpd.go.th

